

Mitä etiikka on?

- **Moraali:** ihmisen tai ihmisryhmän käsitys hyvästä tai pahasta
- **Etiikka:** filosofian osa-alue, joka tutkii ja pohtii moraalia
- Moraalisia pulmia esiintyy arkielämässä, esimerkiksi:
 - Onko valehtelu aina väärin?
 - Onko eettisesti kestävämpää syödä kasvis- vai liharuokaa?
- ... niitä esiintyy myös yhteiskunnassa, esimerkiksi:
 - Missä menevät sananvapauden rajat?
 - Pitääkö yhteiskunnan huolehtia hädänalaisista ihmisistä?

Etiikan käsitteitä

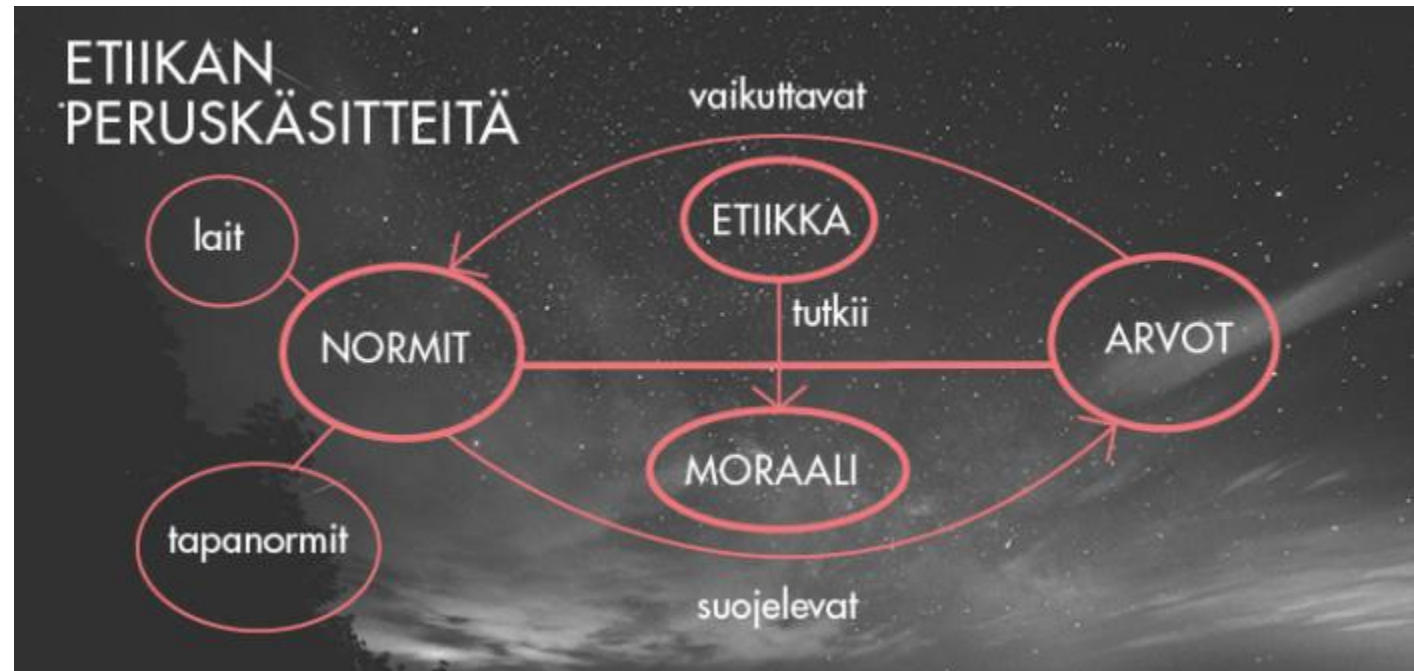
- **Arvot:** Mikä on hyvää ja tavoittelemisen arvoista? Esim. ystävyys tai itsensä toteuttaminen
 - **Välinearvot:** arvoja, joiden avulla saavutetaan muita arvoja, esim. opiskelu
 - **Itseisarvot:** perimmäisiä arvoja, joita tavoitellaan niiden itsensä vuoksi, esim. totuus, viisaus tai oikeudenmukaisuus
- **Normit:** yhteisöjen sääntöjä tai käskyjä, jotka suojelevat arvoja

Etiikan tärkeimmät osa-alueet

- **Metaetiikka:** Mitä arvot ja moraaliset väitteet ovat? (kirjan jakso 2)
- **Normatiivinen etiikka:** Miten pitäisi toimia? (kirjan jakso 2, osittain myös 3)
 - HUOM! Tämä on lähimpänä etiikan ”arkimerkitystä” ja myös tässä kirjassa laajimmin käsitelty aihepiiri.
- **Soveltava etiikka:** Miten etiikkaa voidaan soveltaa konkreettisiin elämän ja yhteiskunnan ongelmiin? (kirjan jakso 4)

Etiikan käsitteitä

- **Arvot:** Mikä on hyvää ja tavoittelemisen arvoista? Esim. ystävyys tai itsensä toteuttaminen
 - **Välinearvot:** arvoja, joiden avulla saavutetaan muita arvoja, esim. opiskelu
 - **Itseisarvot:** perimmäisiä arvoja, joita tavoitellaan niiden itsensä vuoksi, esim. totuus, viisaus tai oikeudenmukaisuus
- **Normit:** yhteisöjen sääntöjä tai käskyjä, jotka suojelevat arvoja

Kuka on vastuussa?

- Kun puhutaan etiikasta, puhutaan usein myös vastuusta.
- Mutta ketä tai mitä voidaan pitää moraalisesti vastuullisena teoistaan?
 - **Moraalinen agentti:** toimija, jota voidaan pitää moraalisesti vastuullisena

Kuka on vastuussa?

- Kun puhutaan etiikasta, puhutaan usein myös vastuusta.
- Mutta ketä tai mitä voidaan pitää moraalisesti vastuullisena teoistaan?
 - **Moraalinen agentti:** toimija, jota voidaan pitää moraalisesti vastuullisena
- Toinen kysymys liittyy siihen, ketä etiikka koskee: ketä tai mitä on huomioitava, jos tahdotaan toimia moraalisesti?
- Moraalinen subjekti: jokin sellainen, joka pitää ottaa huomioon moraalisia valintoja tehtäessä
- Historiassa esimerkiksi eläimiä ei ole aina pidetty moraalisina subjekteina, mutta nykyään useimmiten pidetään

Raamatun luomiskertomuksen yksi pääsanoma koskee ihmisen alkuperää: Jumala loi ihmisen omaksi kuvakseen ja näin ollen jokaisella ihmisellä on ihmisarvo. Ihmisarvo on esimerkki itseisarvosta.

Ihminen on moraalisubjekti. Ihmisellä on moraalisia oikeuksia, kuten oikeus elämään ja turhan kärsimyksen välttämiseen. Moraalisubjekti pitää ottaa huomioon kun tehdään moraalisia valintoja.

Onko ihminen ainut moraalisubjekti?

Onko metsällä itseisarvoa?

- On mahdollista ajatella, että metsällä on itseisarvoa. Tällainen ajattelu liittyy biosentrismiin ja syväekologiaan.

(Lisää tietoa kirjan luvussa Eläimet ja ympäristö).

- Toisaalta voidaan ajatella että metsä ei ole moraalisubjekti, koska se ei ajattele tai tunne.
- Vaikka ihminen käyttää metsää virkistykseen ja taloudellisiin intresseihin, ts. välinearvoihin, metsä on monenlaiselle elämälle koti – ja sillä on siinä mielessä itseisarvo.

Mitä on metaetiikka?

- Yleensä etiikkaa tarkoittaa hyvän ja pahan, oikean ja väärän kysymyksiä, mutta siinä voidaan pohtia myös yleisempiä kysymyksiä.
- Näitä tutkii **metaetiikka**, jonka avainkysymyksiin kuuluu: Onko olemassa yleispäteviä arvoja?
- **Eettinen relativismi**: oikea ja väärä riippuvat ihmisestä ja kulttuurista
 - Subjektivismi: moraaliset totuudet riippuvat yksilöstä
 - Kulttuurirelativismi: moraalit ovat sidoksissa ympäröivään kulttuuriin

Edvard Westermarck

- Edvard Alexander Westermarck 1862-1939 oli suomalainen monitieteilijä: filosofi, sosiologi ja sosiaaliantropologi. Hän tutki mm. moraalia, avioliiton historiaa ja uskonnollisia instituutioita ja inestitabua. Westermarckia pidetään moraalisen relativismin teorian kehittäjänä.

Edvard Westermarck

- Westermarckin kuuluisimmat käsitykset:

1. Moraalitutkimus

Westermarckin mukaan moraaliarvostelmat perustuvat tunteisiin, eikä objektiivisiä moraalityttöjä ole olemassa. Siksi moraalitytkijan tehtävä ei ole muotoilla moraalisääntöjä vaan tarkastella moraaliampiirisenä ilmiönä. Hän selitti moraalintautustalla valitsevia tunteita darwinilaisen evoluutioteorian avulla.

Westermarck lähestyi moraaliampiirisenä ilmiönä selvittäen heimojen ja kansojen tapoja ja lakeja, sillä hänen mukaansa moraaliarvostelmat ilmenivät niissä parhaiten.

Westermarckia kritisoitiin liian löperöistä moraalikäsitteistä, jotka oikeuttavat ihmiset toimimaan väärin ja tekemään kauheuksia. Tällaiset väitteet Westermarck kiisti. Hän uskoi ihmisten kykenevän harkintaan ja oman moraalintajun kehittämiseen, valistuneisuuteen ja myötätunnon lisääntymiseen tiedon kasvaessa.

Edvard Westermarck

- Westermarckin kuuluisimmat käsitykset:

2. Avioliittotutkimus

Westermarck aloitti tieteellisen uransa tutkimalla avioliiton historiaa. Hänen aihetta käsittelevä tutkimuksensa ilmestyi kokonaisuudessaan Englannissa vuonna 1891.

Tutkimuksen perusajatus on se, että yksiavioisuus on alkuperäisin sukupuolten yhteiselämän muoto eikä sukupuolten vapaa yhteiselämä eli promiskuiteetti. Näkemyksensä hän perusti ennennäkemättömän laajaan historialliseen ja kansatieteelliseen aineistoon sekä luonnonvalinnallisiin periaatteisiin.

Avioliiton historiaa käsittelevä teos oli Westermarckin tieteellinen läpimurto. 28-vuotiaasta Westermarckista tuli kertaheitolla kansainvälisesti tunnettu nimi.

Edvard Westermarck

- Westermarckin kuuluisimmat käsitykset:

3. Westermarck-efekti

Westermarckin nimi tunnetaan kenties parhaiten hänen mukaansa nimetystä Westermarck-efektistä, jota pidetään edelleen paikkansa pitävänä teoriana inestikiellosta. Sen mukaan yhdessä kasvaneet henkilöt tuntevat toisiaan kohtaan seksuaalista vastenmielisyyttä. Kyseessä oli luonnonvalinnan myötä kehittynyt vaisto, joka ehkäisi inestiä ja sisäsiittoisuutta.

Westermarckin kehittämä teoria tuli 1900-luvun alussa kansainvälisesti kuuluisaksi, mutta myös kyseenalaistetuksi. Esimerkiksi Sigmund Freud kritisoi kuuluisassa kirjassaan Toteemi ja tabu Westermarckin evolutionistista selitystä inestikiellosta.

Mihin moraalit perustuu?

Mistä arvot tulevat?

- Luonnollisesta maailmasta (naturalismi)
 - Esim. *Eläinten tappaminen on oikein, sillä sitä esiintyy myös luonnossa.*
 - > Tämä johtaa kuitenkin **naturalistiseen virhepäätelmään**: moraalista "hyvää" ei voi palauttaa johonkin luonnolliseen, maailmassa empiirisesti mitattavissa olevaan ominaisuuteen. David Hume mukaan ihmisellä on sisäinen moraalitaju, joka intuitiivisesti erottaa oikean ja väärän.
- Joltain yliluonnolliselta taholta (supernaturalismi)
 - Esim. *Aviorikos on väärin, koska Raamattu kieltää sen.*

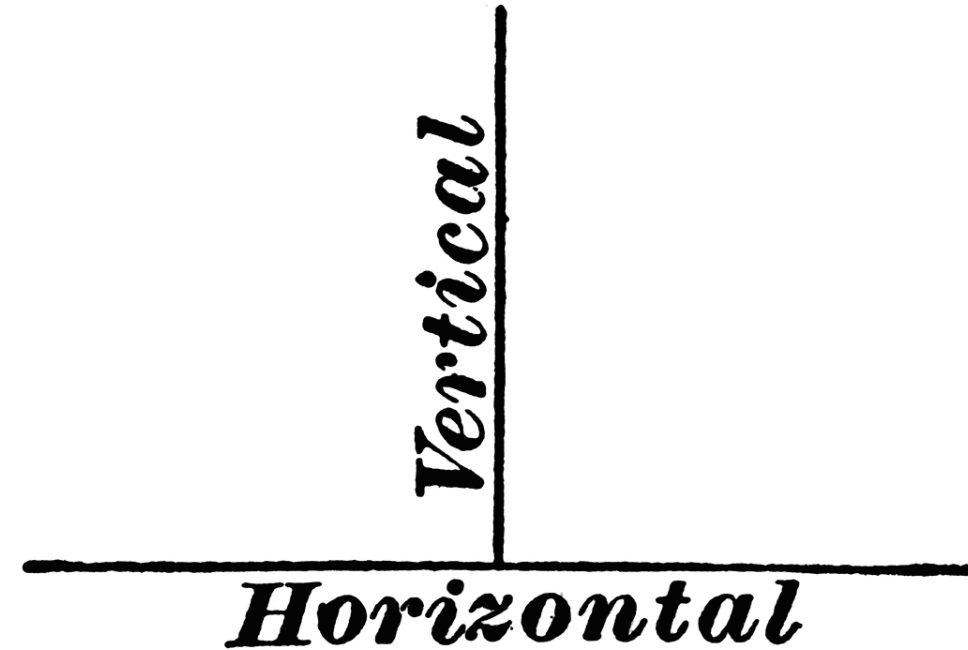

Mihin moraaliperustuu? Mistä arvot tulevat?

Moraalia voidaan hahmottaa horisontaalisesti (naturalismi) ja vertikaalisesti (supernaturalismi). Perustuvatko moraalit ja arvot ihmisten väliseen vuorovaikutukseen (esim. lakien säätäminen, jotta ihmisyhteisö voi toimia)? Vai perustuu se yliluonnolliselta entiteetiltä (esim. Jumala) saatuun ilmoitukseen?

Ovatko esimerkiksi Raamatun kymmenen käskyä täysin ihmismielen tuotosta, ja tarkoituksena on ollut opettaa ihmiselle sopuisan yhteiselön periaatteita?

Vai ovatko esimerkiksi lakikokoelmamme muodostuneet jumalallisen ilmoituksen myötä?

Mihin moraalit perustuu? Mistä arvot tulevat?

- **Humen giljotiini:** *Siitä miten asiat ovat, ei voi päätellä miten niiden pitäisi olla. (no ought from is)*
- Hume hylkää objektiivisen näkemyksen moraalista ja pitää moraalisia käsityksiä vain mieltymyksinä ja tottumuksina.

Mihin moraali perustuu? Mistä arvot tulevat?

- **Emotivismi:** Moraaliarvostelmat ovat vain tunteen ilmaisuja: "Valehtelu BUU! Rehellisyys JEE!"
- Nihilismi: Arvoja ja moraalia ei yksinkertaisesti ole olemassa.

Mitä hyve-etiikka on?

- Normatiivisen etiikan suuntaus, jonka mukaan eettisen toiminnan kannalta ratkaisevia eivät ole yksittäiset teot, vaan **hyveiden** toteuttaminen.
- Tärkein hyve-etiikan edustaja on antiikin filosofi Aristoteles, jonka mukaan ”hyve” on **kultainen keskitie** kahden paheen välissä.
- Aristoteleen hyveteoria käsitellään hänen teoksessaan *Nikomakhoksen etiikka*.
- Aristoteleen mukaan vain hyveellinen ihminen voi saavuttaa *onnellisuuden* eli **eudaimonian**. Toteuttamalla ihmisen tarkoitusta, järkeilemällä, voi saavuttaa hyveet ja siten onnellisuuden.
- Aristoteleen hyve-etiikka on vaikuttanut voimakkaasti kristinuskon moraalikäsitteisiin (kardinaalihyveet ja kuolemansynnit).

ARISTOTELEEN ETIIKAN HYVEITÄ JA PAHEITA

	LIALLISUUS	KESKITIE	VAJE
Pelko ja luottamus	uhkarohkeus	rohkeus	pelkuruus
Kulutus	tuhlaileva nousukasmaisuus	anteliaisuus	ahne kitsaus
Keskustelu	pellemäinen esiintymishalu	tahdikkaus	jöröys
Sosiaalisuus	imartelu	seurallisuus	riidanhalu
Itsetuntemus	kerskailu	totuudellisuus	väärä vaatimattomuus
Kunnia	tyhmä ylpeys	suuriseluisuus	pieniseluisuus
Nautinnot	mässäily, kannäily, irstailu	kohtuullisuus	epäaistillisuus

Seurausetiikka

- Normatiivisen etiikan teoria, jonka mukaan tekojen moraalisuuden ratkaisevat niiden seuraukset.
- Tekoja arvioidaan hyötyjen ja haittojen perusteella.
- **Utilitarismi**: mahdollisimman paljon hyötyä mahdollisimman monelle
- Tärkeitä edustajia Jeremy Bentham (merkittävää on yksittäisen teon tuottama mielihyvä ja mielihäiriö) ja John Stuart Mill (merkittävää on mielihyvän laatu ja millaisten sääntöjen ja periaatteiden mukaan teko on suoritettu).

Mitä velvollisuusetiikka on?

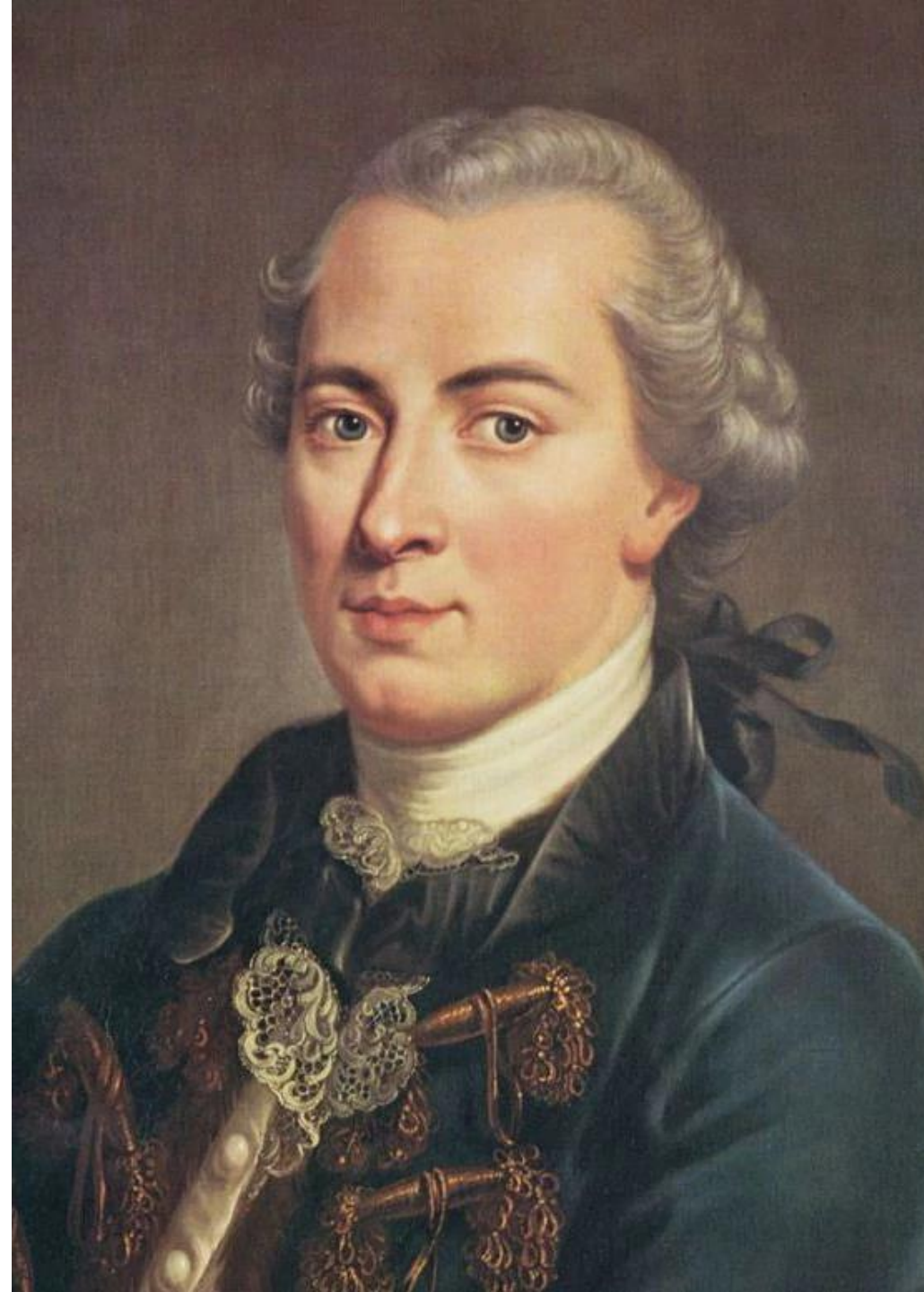
Normatiivisen etiikan teoria, jonka mukaan teon moraalisuuden ratkaisevat periaatteet, joiden mukaan ihminen toimii, siis teon ”tarkoituspäätä”.

Tunnetuin tällainen periaate on **kategorinen imperatiivi**, jonka muotoili Immanuel Kant.

Toimi vain sellaisen periaatteen mukaan, jonka voit samalla toivoa tulevan yleiseksi laiksi.

ja

Ihmisyys ei ole koskaan väline, vaan päämäärä sinänsä

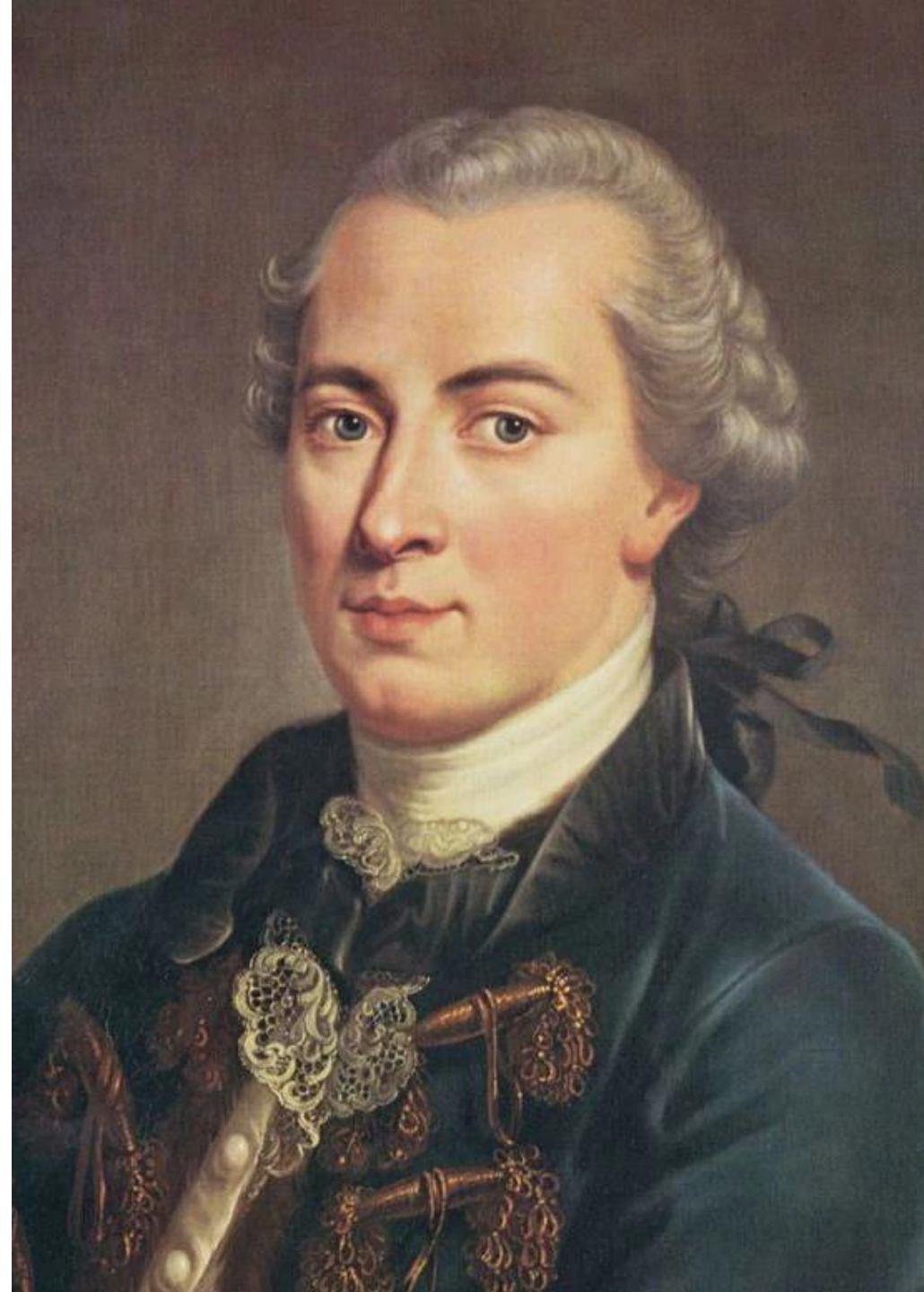

Mitä muuta Kantin etiikka on?

Järkeen perustuvaa: moraalisiin valintoihin eivät saa vaikuttaa tunteet

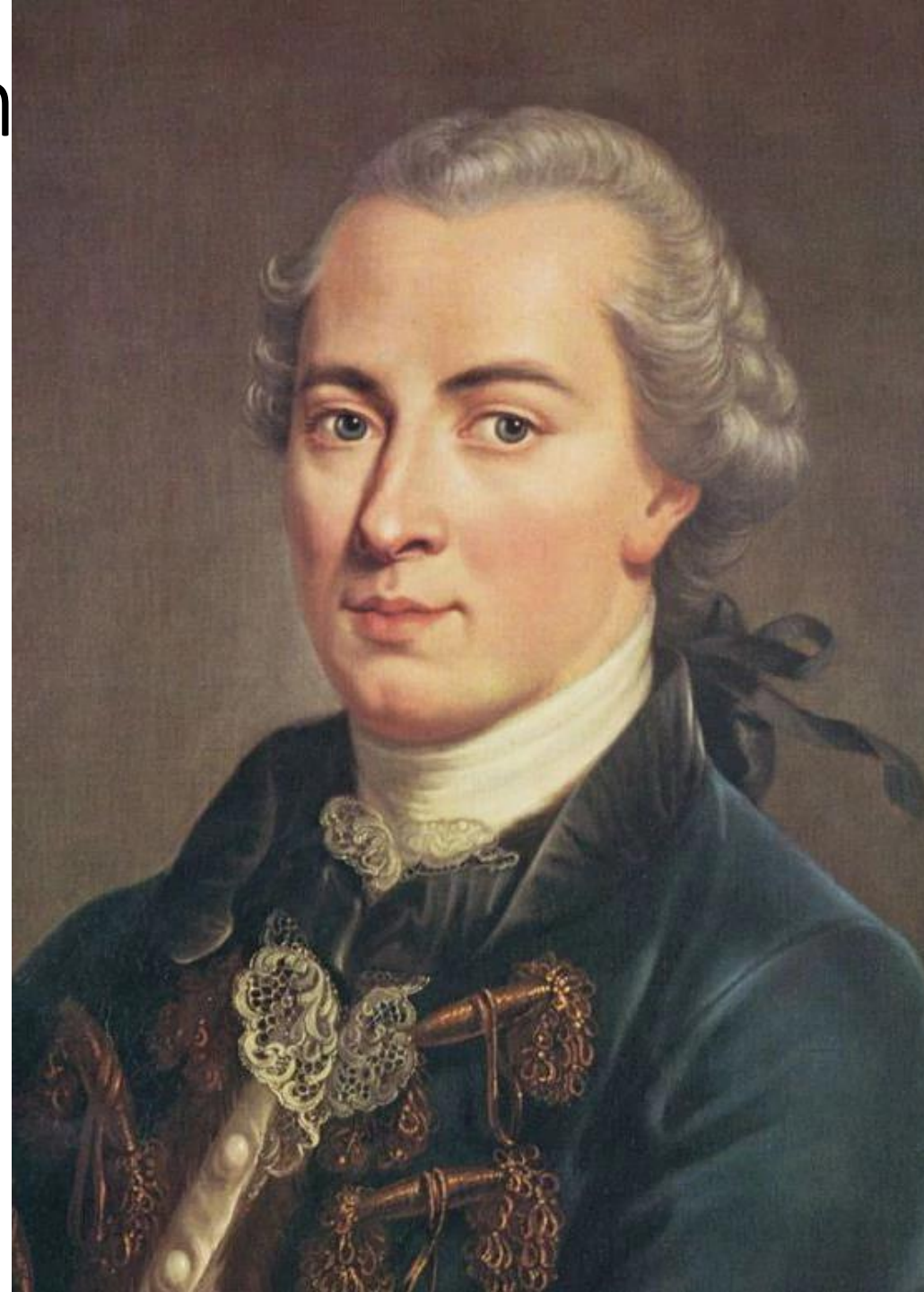
Vapaata järjenkäyttöä: ihminen järkeilee itsenäisesti, moraalialia ei sanella ulkoa päin

Hyvää tahtoa: moraalilain eli kategorisen imperatiivin kunnioittamista

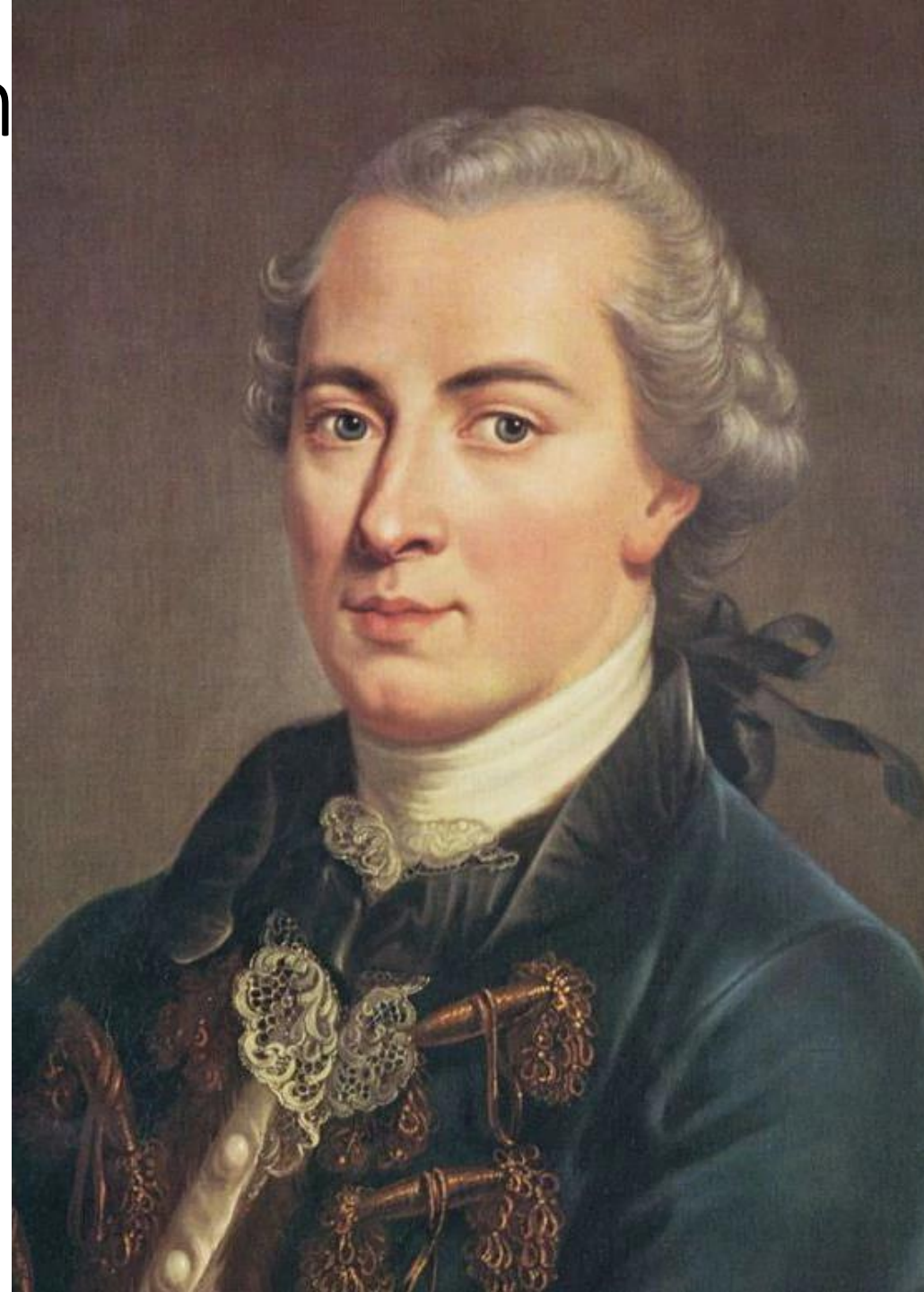
Kantin esimerkkejä kategorisen imperatiivin toiminnasta:

- 1) Itsemurha: Kantin mukaan jokaisella ihmisellä on velvollisuus huolehtia itsestään; rakastaa itseään. Entä jos suorittaa itsemurhan rakkaudesta itseään kohtaan? Eli haluaa lyhentää elämäänsä, sillä elämän pidentäminen tuottaisi vain kärsimystä. Kantin mukaan tätä ei voi perustella kategorisella imperatiivilla, sillä tällöin "itsestään huolehtimisen ja itsensä rakastamisen periaate" tuottaisivat ristiriitaiset lopputulokset: mahdollisimman pitkän elämän ja mahdollisimman lyhyen elämän. Kategorinen imperatiivi ei voi Kantin mukaan johtaa ristiriitaiseen lopputulokseen.

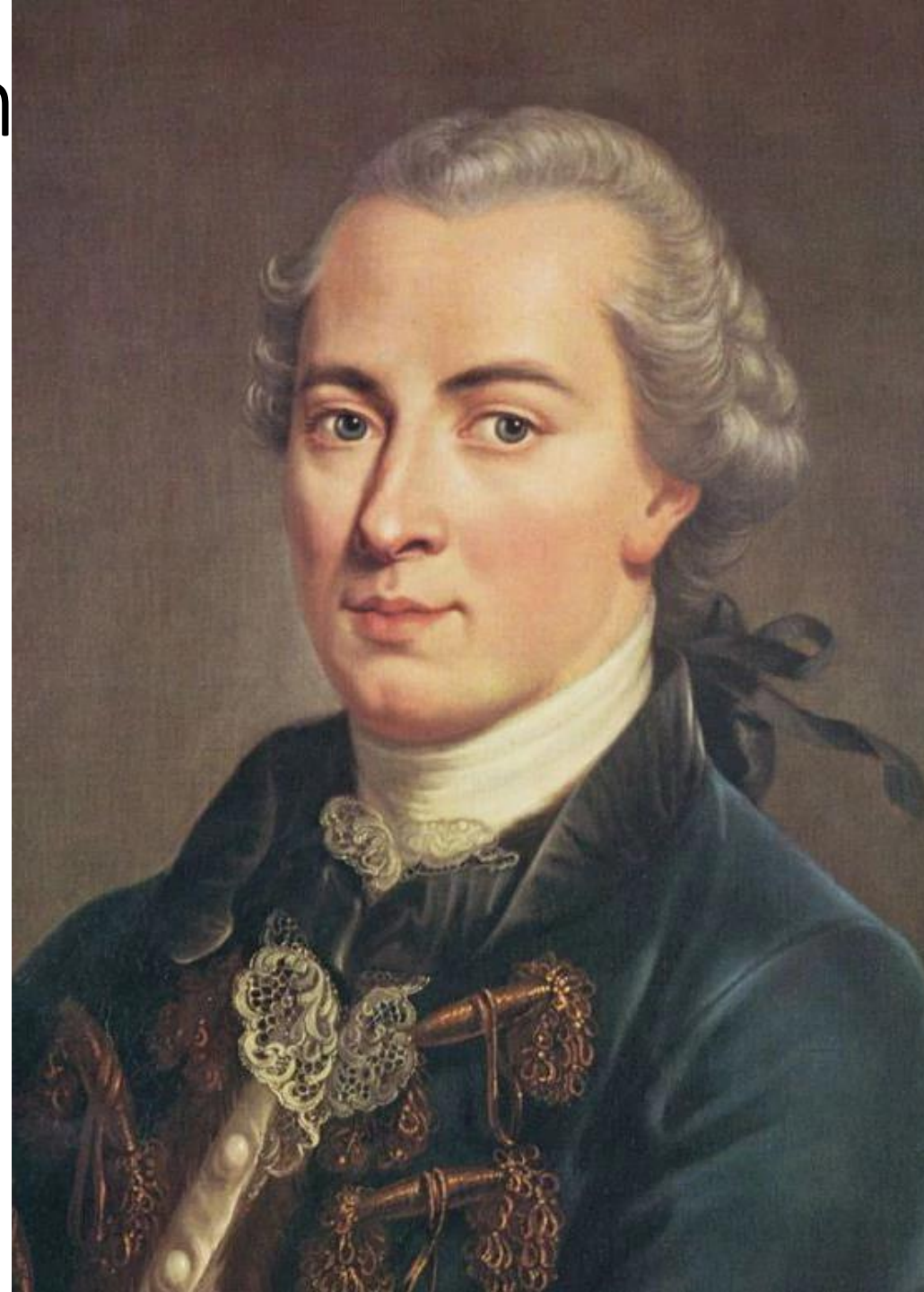
Kantin esimerkkejä kategorisen imperatiivin toiminnasta:

2) Laiskuus: Ahkera ihminen mm. kehittää itseään jatkuvasti. Onko olemassa velvollisuus olla ahkera ja kehittää itseään? Onko moraalisesti oikein, mikäli henkilö kyllä voisi olla ahkera ja kehittää itseään, mutta toisaalta hän haluaisi vain olla ja nauttia elämästä joutilaana? Kantin mukaan tällainen henkilö on moraaliton. Mikäli kaikki toimisivat samalla tavalla, ei henkilöllä olisi mahdollisuuksia olla joutilaana ja vain nauttia elämästään. Tämän vuoksi henkilöllä on velvollisuus olla ahkera ja kehittää itseään.

Kantin esimerkkejä kategorisen imperatiivin toiminnasta:

3) Julmuus eläimiä kohtaan: Onko julmuus eläimiä kohtaan väärin Kantin mielestä? Kantin mukaanhan vain ihmisiä tulee kohdella päämääränä sinänsä. Julmuus eläimiä kohtaan on Kantin mukaan kuitenkin väärin. Mikäli henkilö on julma eläimiä kohtaan, hän vaimentaa empatiakykyään. Tämä alentunut empatiakyky vähentää hänen mahdollisuuksiaan kohdella toisia ihmisiä päämääränä sinänsä. Tällöin julmuus eläimiä kohtaan on väärin.

Liberalistinen etiikka

- Oikeusetiikan "toinen nimi": sellaista ei pidä kieltää, mistä ei koidu haittaa muille.
- Liberalistisen etiikan ydintä on vapaus (eng. liberty), joka on kaikille kuuluva perusoikeus.
- Vahinkoperiaate (J. S. Mill): yhteiskunta ei saa rajoittaa yksilön elämää muutoin kuin silloin, kun hän aiheuttaa vahinkoa muille.

Mitä oikeusetiikka on?

- Toisin kuin seuraus- tai velvollisuusetiikka, oikeusetiikka ei ole suoraviivainen etiikan teoria.
- Se on väljempi suuntaus, jonka mukaan on tärkeää kunnioittaa toisten yksilöiden oikeuksia.
- Oikeusetiikasta puhutaan usein liberalistisena etiikkana, mutta se voi tarkoittaa myös yleisiä oikeuksia koskevia eettisiä kysymyksiä.

Erilaisia oikeuksia

- Lailliset oikeudet (kirjattu lakiin)
 - esimerkiksi liikkumisvapaus, uskonnonvapaus
- Moraaliset oikeudet
 - esimerkiksi ihmisoikeudet (mm. oikeus elämään)
- Näissä oikeuksissa on myös päällekkäisyyttä, sillä laillisia oikeuksia voidaan perustella moraalilla ja päinvastoin.

Mitä sopimusetiikka on?

- Usein vähemmälle huomiolle jäävä etiikan suuntaus, jossa tekoja tarkastellaan ihmisten välisinä sopimuksina.
- Sopimusetiikan kaksi haaraa:
 - 1) Yhteiskuntasopimusteoriat (esim. Thomas Hobbes ja Jean-Jacques Rousseau)
 - näitä käsitellään tarkemmin yhteiskuntafilosofiassa (3. kurssilla)
 - 2) Yksilölähtöinen sopimusetiikka (esim. Thomas Scanlon)

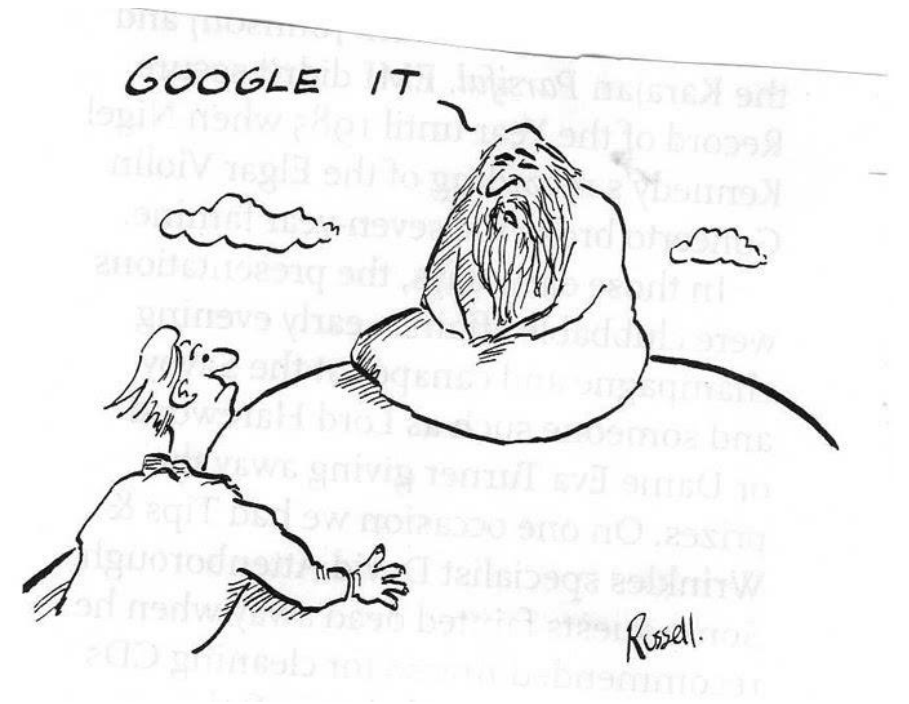
Scanlonin sopimusetiikka

- Kaikki ihmiset ovat keskenään tasavertaisia, ja siksi jokaisen ihmisen tarpeet on huomioitava yhtä lailla.
- Vastuu ulottuu kaikkiin ihmisiin, jos yksikin protestoi vastaan hyvin perustein, tekoa ei voi hyväksyä.
- Sopimusetiikalla yhteyksiä Kantin velvollisuusetiikkaan – mutta myös eroja.
- Kantilla olennaista on periaatteiden noudattaminen, Scanlonilla tilanteita tarkastellaan tapauskohtaisesti.

Elämänfilosofia pohtii elämän peruskysymyksiä

- Ihminen pystyy älynsä ansiosta pohtimaan elämän ja olemassaolon mielekkyyttä ja tarkoitusta.
- Aiemmin elämänfilosofiset kysymykset nähtiin paljolti uskonnollisina.
- Esimerkiksi 1900-luvulla monet filosofit ja taiteilijat ovat pohtineet elämän mielettömyyttä.
- Filosofi Martin Heidegger tekee jaon "varsinainen" ja "epävarsinainen" olemisen välille: pitää elää sellainen elämä, joka tuntuu omalta.

Stoalainen ja epikurolainen elämänfilosofia

Stoalaisuus

- Antiikin elämänfilosofinen oppi, jonka mukaan tärkeää on pyrkiä mielen tyyneyteen (vrt. buddhalaisuus).
- Asiat eivät tee meitä onnettomiksi, vaan tapamme suhtautua niihin.
- Kaikki tapahtuu vääjäämättä niin kuin tapahtuu, on siis turha murehtia vastoinkäymisiä.
- Järjen avulla pitää opetella mukautumaan väistämättömään.

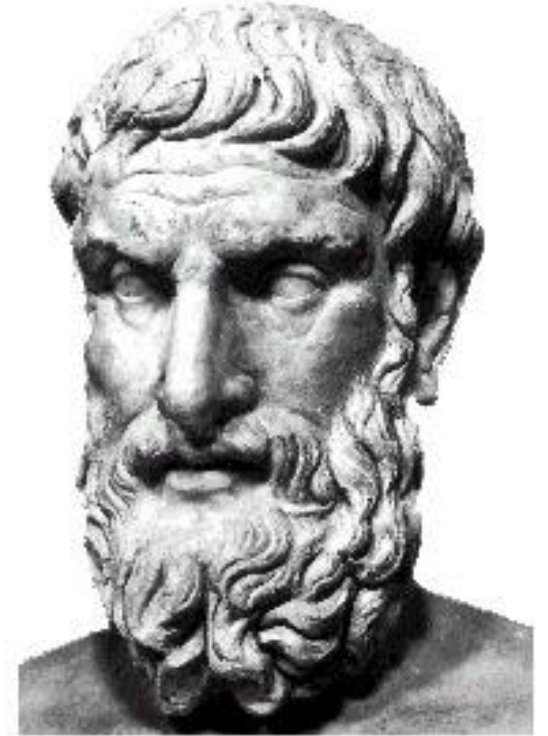
Stoalainen ja epikurolainen elämänfilosofia

Epikurolaisuus

- Filosofi Epikuroksen ympärille syntynyt antiikin elämänfilosofinen koulukunta.
- Tärkeää elämässä on mielihyvä.
- Elämän mittaan mielihyvän maksimoi, kun ei pyri hetkelliseen mielihyvään, vaan kohtuullisiin, viisaisiin ja kestäviin nautintoihin.
- Ei kannata tavoitella mainetta ja mammonaa vaan nauttia pienistä iloista, kuten ystävien seurasta.

Epicurus says:
“Life is good!

Make sure to
enjoy it.”

Kärsimys

Kärsimys on tiiviissä yhteydessä pahuuden kanssa. Gottfried Leibnizin mukaan pahuudella on kolme syytä:

1. Moraalinen paha – ihmisestä johtuva
2. Fyysinen paha – ihmisestä riippumaton
3. Metafyysinen paha – selittämätön

Pahuus muodostaa "teodikean ongelman": jos Jumala on täydellisen hyvä, hän haluaa poistaa pahan, jos hän on kaikkivaltias, hän pystyy poistamaan pahan. Paha on kuitenkin olemassa, joten eikö Jumala olekaan samaan aikaan kaikkivaltias ja kaikkihyvä?

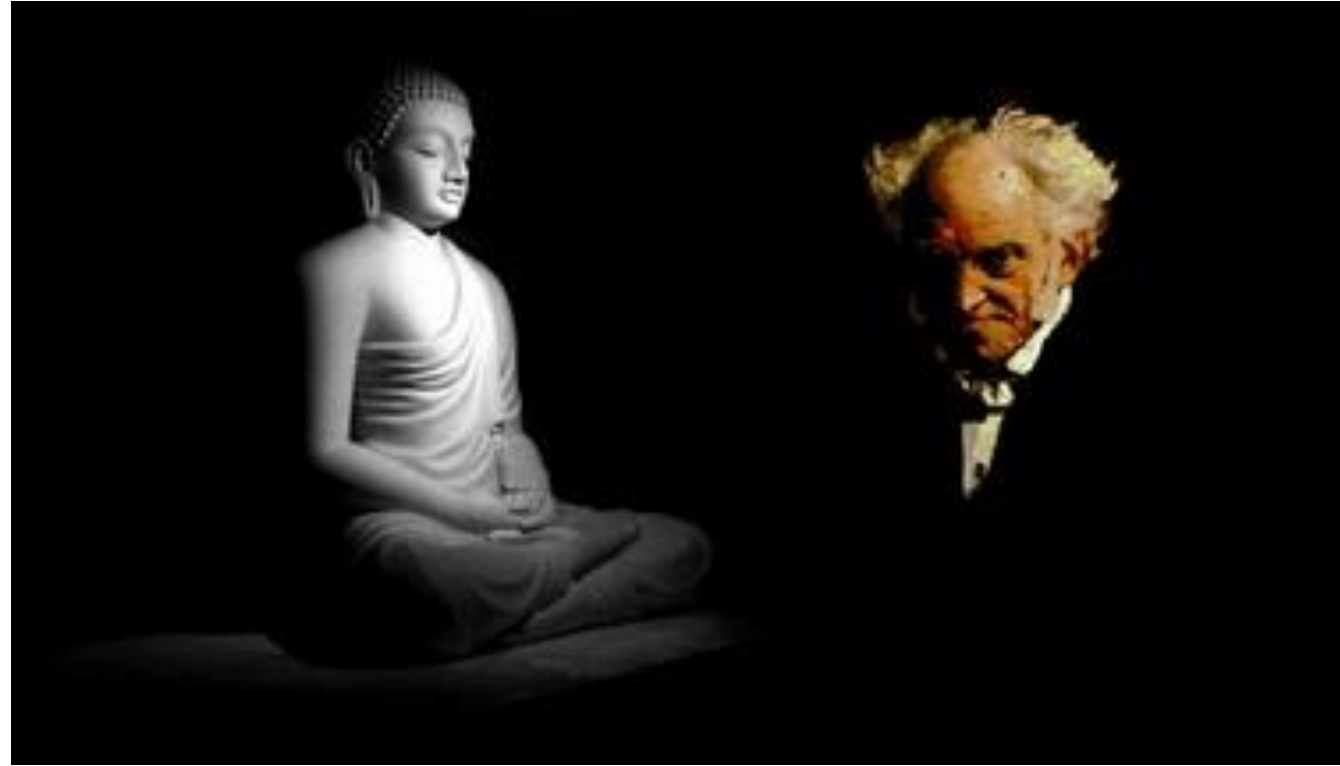
Pahuus

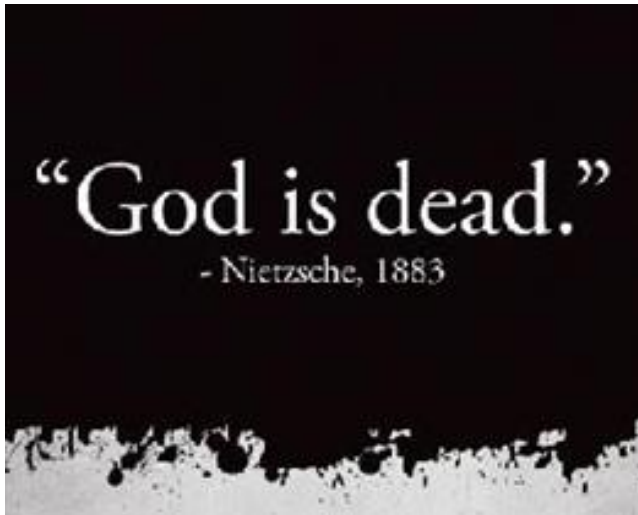
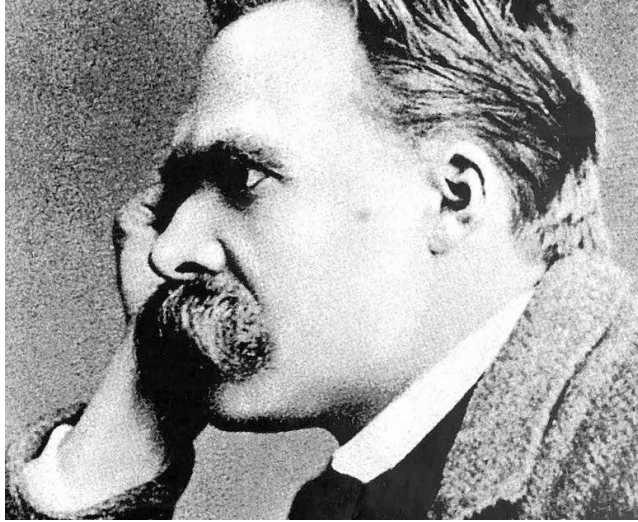
- Eräs mahdollinen vastaus perustuu Raamatun kertomukseen syntiinlankeemuksesta. Jumala ei poista pahuutta, koska Jumala on antanut ihmiselle vapaan tahdon: ihminen on vapaa tekemään niin kuin haluaa ja valitsemaan itse kuinka elämänsä elää.
- Raamatun mukaan ihminen rikkoi Jumalaa vastaan paratiisissa ollessaan maistamalla hedelmää hyvän ja pahan tiedon puusta, minkä seurauksena ihminen oppi erottamaan hyvän ja pahan. Tästä syystä ihminen karkotettiin paratiisista ja sai joitain muitakin vitsauksia kannettavakseen.

Arthur Schopenhauer

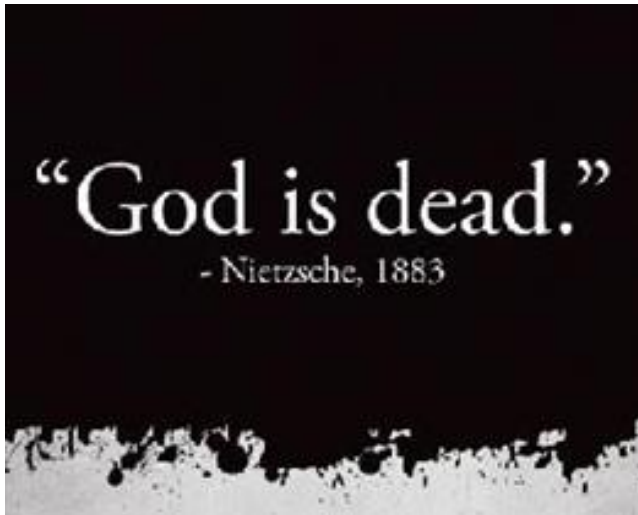
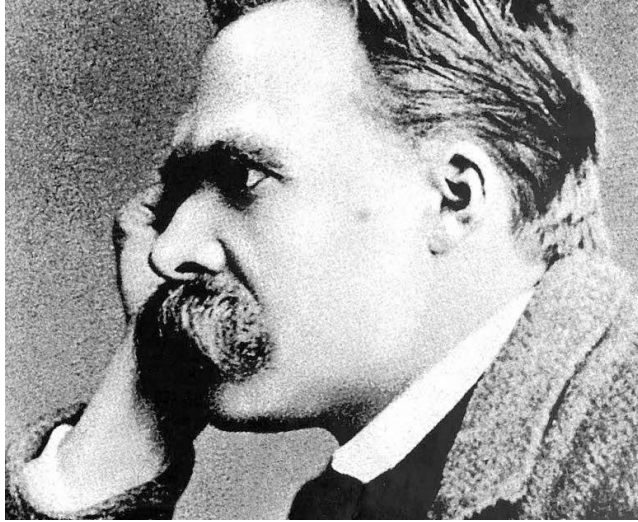
- Saksalainen filosofi, jonka mukaan elämä pohjimmiltaan mieletöntä, ristiriitaista ja täynnä kärsimystä.
- Kärsimyksen syynä on elämäntahto, jatkuva haluaminen (vrt. buddhalaisuus).
- Taiteen ja luonnon kautta yksilö voi aavistaa myös muiden kärsivän samalla lailla -> myötätunto, vapautuminen kärsimyksestä.

Friedrich Nietzsche

- Saksalainen filosofi, joka inhosi sovinnaisuutta ja tavan vuoksi toimimista.
- Lähtökohtana nihilismi:
 - "Jumala on kuollut."
 - Valmiita arvoja ei ole.
- Suurin merkitys Nietzscheillä oli moraalifilosofina. Nietzsche pyrki osoittamaan, että idealistisella moraalilla ei ole yliluonnollista perustaa
- Nietzsche väitti, että länsimainen kristillis-idealistinen moraalit saattaa ihmisen ristiriitaan hänen biologisen perusolemuksensa kanssa. Nietzsche mukaan vallassa olevat moraalijärjestelmät tukahduttavat epäyksilöllisyydessään ja tiukassa näennäisrationaalisuudessaan ihmisen luovuuden.

Friedrich Nietzsche

- Nietzsche väitti, että moraalia on kahdenlaista: herramoraalia ja orjamoraalia.
- Nietzschen tunnetuin käsite "yli-ihminen" (*Übermensch*) edustaa herramoraalia. Yli-ihminen luo itse omat moraalikäsitteensä. Nietzschen mukaan kristillisten arvojen kritiikin omaksuminen on osoitus orjamoraalista.

Jean Paul Sartre

- ranskalainen kirjailija ja filosofi
- Ihminen on pohjattoman vapaa, ja siksi yksilö on aina vastuussa omista valinnoistaan.
- Vapaus tuo mukanaan ahdistuksen (Angst).
- Yksilö valitsee joka hetki itsensä, toisin luuleminen on huonoa uskoa.

Sartre ja rakkaus

Sartren rakkauskäsityksen mukaan rakkaus kohdistuu aina toiseen ihmiseen yksilönä. Jos katson toista ihmistä, hän on minulle kohde, mutta rakkauden kohde on tietoisuus, vapaa ja kokeva yksilö.

Kahden vapaan yksilön välisessä suhteessa tulee kuitenkin väistämättä ongelmia. Rakkauden kohde on vapaa yksilö, joka on kaikessa vapautensa päättänyt rakastavansa. Tämä tuntuu liian sattumanvaraiselta ja siitä seuraa halu supistaa toisen vapautta, niin että rakkaus olisi välttämätöntä, eikä vapaa valinta. Eihän ole mitään takeita, että rakastettu rakastaisi myös tulevaisuudessa. Sehän on vain valinta, jota voi muuttaa.

Rakkauden yleisesti ajatellaan vaativan kummaltakin osapuolelta uhrauksia: molemmat supistavat omaa vapauttaan vähän, niin että rakkaus onnistuisi. Sanaton sopimus: lupaan rakastaa sinua, jos sinä rakastat minua.

Sartren mukaan tämä on kuitenkin vain itsepetosta, koska vapaudesta ei voi luopua koskaan. Samaa itsepetosta on kaikki ”ennustettava vapaus”. Jos rakastan toista muka vapaana yksilönä ajatellen, ettei hän kuitenkaan käytä vapauttaan kaikessa laajuudessaan, samalla esineellistän hänet yksilöstä kohteeksi.

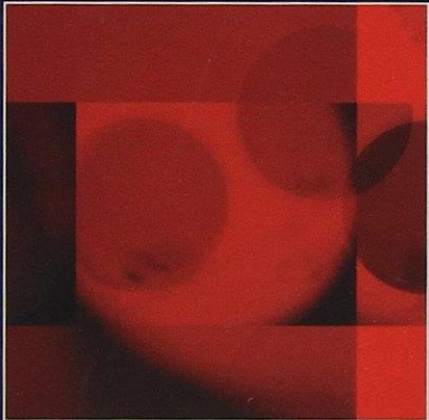

**WE DO NOT
JUDGE THE
PEOPLE WE
LOVE.**

Sixth Edition

Principles of Biomedical Ethics

Tom L. Beauchamp
James F. Childress

Bioeettiset periaatteet (Beauchamp & Childress

1. Autonomia
2. Hyvän tekeminen
3. Pahan välttäminen
4. Oikeudenmukaisuus

1. Autonomia
2. Hyvän tekeminen
3. Pahan välttäminen
4. Oikeudenmukaisuus

Voiko abortti olla moraalisesti oikein?

1. Autonomia
2. Hyvän tekeminen
3. Pahan välttäminen
4. Oikeudenmukaisuus

Voiko abortti olla moraalisesti oikein?

Premissi 1 : Jokaisella ihmisellä on oikeus elämään

Premissi 2: Sellaista, jolla on oikeus elämään, ei saa tappa.

Premissi 3: Sikiö on ihminen.

Johtopäätös: Sikiötä ei saa tappa.

1. Autonomia
2. Hyvän tekeminen
3. Pahan välttäminen
4. Oikeudenmukaisuus

Aborttia vastustavia argumentteja

- Sikiö on tuleva ihminen, jonka tappaminen on väärin.
- Lääkärit vannovat Hippokrateen valan, joka velvoittaa heitä pidättäytymään abortista.
- Ihmisyyden alkupisteen määrittely on vaikeaa.
- Sikiöllä on oikeus elämään.
- Raamattu kieltää tappamisen.

Aborttia puolustavia argumentteja

- Sikiön määrittelemisen ihmiseksi on ongelmallista.
- Sikiö ei ole persoona, joten sillä ei ole oikeuksia.
- Äidillä on oikeus päättää mitä hänen kehossaan tapahtuu.
- Lapsella on oikeus tiettyyn elämänlaatuun.
 - terveydelliset syyt
 - sosiaaliset syyt

Eutanasia

- Sananmukaisesti tarkoittaa hyvää kuolemaa.
 - kreik. *eu* = hyvä, *thanatos* = kuolema
- Suomessa käytetään myös termejä kuolinapu tai armokuolema.
 - **Aktiivinen eutanasia** = elämän päättäminen potilaan toiveesta aktiivisella toimenpiteellä esim. tappavalla annoksella morfiinia
 - **Passiivinen eutanasia** = elämää ylläpitävistä hoitotoimenpiteistä luopuminen esim. hengityskoneen sulkeminen

1. Autonomia
2. Hyvän tekeminen
3. Pahan välttäminen
4. Oikeudenmukaisuus

Eutanasian ehdot

Potilaan on

1. oltava parantumattomasti sairas
2. kärsittävä kovista kivuista
3. oltava halukas kuolemaan.

Palliatiivinen sedaatio – viimeinen keino kärsimyksen hoidossa

Kuolevan potilaan hoidossa syntyy tilanteita, joissa oireita ei saada hallintaan tavanomaisin keinoin. Sedatointi on keino hoitaa potilaan lähellä kuolemaansa kokemia sietämättömiä kärsimyksiä. Palliatiivisen sedaation tarkoituksena ei ole jouduttaa potilaan kuolemaa vaan oireiden vaikeusasteen mukaisesti rauhoittaa potilasta tai vaivuttaa hänet uneen esimerkiksi välittömän tukehtumiskuoleman uhatessa. Käsite palliatiivinen sedaatio on herättänyt laajaa eettistä keskustelua toimenpiteen aiheista ja oikeutuksesta. Tähänastiset tutkimukset ovat osoittaneet, että se on kuolevan potilaan oirehoidon äärimuotona tehokas ja turvallinen. Palliatiivisesta sedaatiosta ei vielä ole yhdenmukaisia ohjeita. Potilaalla tulee kuitenkin olla terminaalinen sairaus, hänen kärsimyksensä on muihin hoitoihin reagoimatonta, tarvittavat konsultaatiot on tehty, perhe on otettu hoitoon mukaan, ja päätös palliatiivisesta sedaatiosta on tehty yhteisymmärryksessä potilaan kanssa.

Argumentoinnin peruskäsitteitä

- Argumentti: väite + sen perustelut
- Argumentointi: esitetyn väitteen perustelua
- Premissi: oletuslause, josta päättely/väittely lähtee liikkeelle
- Johtopäätös: päättelyn lopputulos
- Pätevä päättely: argumentti on muodollisesti oikea eli looginen (johtopäätös ei silti välttämättä tosi)

Mitä on deduktiivinen päättely?

Deduktiivinen päättely

- On loogisesti sitovaa ja säilyttää totuuden: jos premissejä pidetään tosina, myös johtopäätöstä on pidettävä totena.
- Esimerkki: "Koululaiset ovat lapsia, Kaisla on koululainen, siispä Kaisla on lapsi."
- Pohjaa päättelysääntöihin.
- Epätosista premisseistä voi seurata tosi johtopäätös.
- Johtopäätös ei sisällä sellaista, mitä ei ole premisseissä.

Premissi 1: Kaikki kanit pitävät porkkanoista

Premissi 2: Urho on kani

Johtopäätös: Urho pitää porkkanoista

Perhe-etiikka

- Perhe ja kasvatus kiinnostaa etiikkaa esimerkiksi seuraavista näkökulmista:
 - lapsen oikeudet
 - vanhemman velvollisuudet
 - perheen, yhteiskunnan ja kulttuurin vuorovaikutus
 - erilaiset perhemuodot
 - kasvatuksen keinot ja tavoite
 - Kuka on sopiva vanhemmaksi?

Erilaisia perhemuotoja

Ydinperhe	vanhemmat + biologiset lapset
Suurperhe	ydinperheen lisäksi muita sukulaisia mahdollisesti useammasta sukupolvesta
Sateenkaariperhe	vanhemmat kuuluvat seksuaalivähemmistöihin
Uusioperhe	perheessä lapsia myös aiemmista parisuhteista
Apilaperhe	perheessä enemmän kuin kaksi vanhempaa

Lapsen ja vanhemman oikeudet

- Lapsen oikeudet
 - oikeus huolenpitoon
 - Jos vanhemmat eivät pysty toteuttamaan tätä oikeutta yhteiskunta etsii lapselle sijaisperheen.
- Vanhemman oikeudet
 - Oikeus päättää lapsen uskontokunnasta, harrastuksista ja kasvatuksesta.
 - ks. oppikirjan luvun 15 ajatuskoe Terosta ja Iisasta
 - Voiko vanhempi käyttää oikeuksiaan väärin?
 - Missä vaiheessa yhteiskunnan tai muiden ihmisten tulee puuttua väärinkäyttöön?

Kenellä on oikeus vanhemmuuteen?

- **Negatiivinen vapaus** = vapautta jostakin
 - Kukaan tai mikään ei estä perheen perustamista.
 - Esim. yhteiskunta ei rajoita lapsen hankkimista.
 - Pitäisikö kaikilla olla mahdollisuus hankkia lapsia?
- **Positiivinen vapaus** = vapautta johonkin
 - Turvaa mahdollisuuden toteuttaa tavoitteensa.
 - Jos vanhemmuus on positiivinen vapaus, yhteiskunnan pitää edistää tämän tavoitteen toteutumista.
 - esim. hedelmällisyshoidot ja sijaissyntytyt

Ympäristöetiikka

- Soveltavan etiikan osa-alue
- Tutkii esimerkiksi seuraavia kysymyksiä:
 - Onko luonnolla oikeuksia?
 - Mikä on ihmisen ja luonnon suhde?
 - Miten eläimiä saa kohdella?
 - Ketä tai mitä moraalin piiriin kuuluu?

Moraalin laajeneva piiri

- Ks. kuvio *Moraalin laajeneva piiri* oppikirjasta s.144.
- Antroposentrismi
 - Moraalin piiriin kuuluvat ensisijaisesti **ihmiset**.
 - Luonnolla ja eläimillä on arvoa vain jos ihminen antaa sen.
 - Luonto on **välinearvo**.
- Sentientismi
 - Moraalin piirin kuuluvat kaikki **tuntevat** (engl. sentient) olennot.
 - Etiikassa ensisijaista on **kärsimyksen välttäminen** lajista riippumatta.

Moraalin laajeneva piiri

- Biosentrismi
 - Moraalin piiriin kuuluu **kaikki elävä.**
 - Jokainen elävä olio on arvokas, riippumatta siitä hyödyttääkö se ihmistä tai voiko se kärsiä.
 - Elämä on **itseisarvo.**
- Ekosentrismi, syvä ekologia
 - Moraalin piirin kuuluu myös **eloton luonto.**
 - Eloton ja elävä luonto muodostavat yhdessä kokonaisuuden, **ekosysteemin.**
 - Etiikan tehtävä on varjella tätä kokonaisuutta.

Onko eläimillä oikeuksia?

Miksi ajattelemme, että eri lajiin kuuluminen oikeuttaa eläinten hyväksikäytön?

Hyväksytkö koe-eläinten käytön?

- Tärkeä innoittaja filosofi Peter Singerin teos *Animal Liberation* (1975)
 - Teoksen keskeinen ajatus: syyllistymme jatkuvasti **lajisortoon eli spesismiin.**
 - Monilla eläimillä on samoja ominaisuuksia kuin ihmisellä, esim. kyky kärsiä, ajatella, kokea empatiaa ja olla sosiaalinen

Uhkakuvia

- Tekniikan kehitykseen liittyviä uhkakuvia
 - ympäristöongelmat
 - ihmisten vieraantuminen luonnosta ja toisistaan
 - valvonnan kehittyminen
 - aseteknologian kehittyminen ja ydinaseet

